

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ХОРТИЦЬКА
НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему «ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА СОЦІАЛЬНОГО
ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗІ
СТАРШОКЛАСНИКАМИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ»

Виконала студентка: 4 курсу
освітньо-професійна програма Соціальна педагогіка
спеціальність 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

В. С. Пориваєва

(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри психології та соціальної роботи,
к. пед. н., доцент Червоненко К. С.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент професор кафедри спеціальної освіти
Хортицької національної академії,
д. пед. н., професор Павленко А. І.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра: 93 с., 3 рис., 5 табл., 45 джерел, 2 додатка.

Об'єкт дослідження: профорієнтаційна робота соціального педагога закладу загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: особливості організації та проведення профорієнтаційної роботи соціальним педагогом зі старшокласниками в умовах дистанційного навчання.

Мета дослідження: теоретичний аналіз профорієнтаційної роботи соціального педагога закладу загальної середньої освіти; розробка програми, спрямованої на формування готовності старшокласників до професійного самовизначення в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз літератури з проблем профорієнтаційної роботи та готовності до професійного самовизначення старшокласників; систематизація та узагальнення основних понять дослідження; емпіричні: тестування (методика самооцінки кар'єрного розвитку учнівської молоді «СКРУМ» (О. Ігнатович); методика самооцінки готовності особистості до вибору напряму навчально-професійної діяльності (О. Ігнатович); опитувальник визначення провідного типу мотивації вибору професії (І. Щербакова, Г. Стадник); кількісний та якісний аналіз результатів.

У роботі розглянуто особливості та специфіку профорієнтаційної роботи соціального педагога закладу загальної середньої освіти зі старшокласниками в умовах дистанційного навчання; визначено рівні готовності старшокласників до професійного самовизначення; запропоновано програму, спрямовану на формування їх готовності в умовах дистанційного навчання, що може використовуватися соціальними педагогами закладів загальної середньої освіти.

Результати дослідження пройшли апробацію на науково-практичній конференції та опубліковані у збірнику матеріалів [25].

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ПРОГРАМА, ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА, ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

ВСТУП

Професійне самовизначення виступає відповідальним та важливим етапом у житті кожного старшокласника, адже вибір майбутньої професії має значний вплив на його подальшу кар'єру та особистісний розвиток. Ефективність цього процесу визначається комплексною системою професійної орієнтації у закладах загальної середньої освіти, спрямованою на формування готовності до професійного самовизначення особистості, що виступає передумовою її успішного опанування та професійної реалізації у майбутньому. Якісна профорієнтація сприяє виявленню здібностей та нахилів дітей, їх професійних інтересів щодо вибору майбутнього фаху, допомагає усвідомлено обрати напрям навчання та майбутньої професійної діяльності, що підвищує шанси випускників на успішне працевлаштування та кар'єрне зростання.

Ключову роль у формуванні готовності старшокласників до усвідомленого вибору професії в умовах закладів загальної середньої освіти відіграє соціальний педагог, діяльність якого спрямована на створення умов та забезпечення соціально-педагогічного супроводу процесу їх професійного самовизначення з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей, потреб ринку праці та соціального контексту.

Перехід на змішану та дистанційну форму навчання у більшості освітніх закладів України, зумовлений введенням воєнного стану, сприяв пошуку нових методик та інструментів для ефективної профорієнтації в умовах закладів загальної середньої освіти, спрямованих, передусім, на формування готовності старшокласників до свідомого вибору майбутньої професії з урахуванням індивідуальних особливостей та можливостей, а також потреб ринку праці.

Проблема підготовки учнівської молоді до здійснення усвідомленого професійного самовизначення багаторазово зосереджувала увагу як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Проблема сутності та змісту профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю неодноразово виступала предметом наукових пошуків зарубіжних та вітчизняних дослідників: Г. Балла, М. Васьківського,

Ф. Гальтона, В. Доротюк, Є. Єгорова, Д. Закатнова, О. Ігнатовича, В. Кобченко, Ф. Левченко, Г. Лещук, Н. Литвинової, І. Марченко, Ф. Парсонса, О. Поліщук, В. Синявського, Д. Сьюпера, М. Тищенко, М. Піддячного, В. Рогози, А. Шевенко, О. Шквир та ін. Психолого-педагогічні аспекти формування готовності учнівської молоді до професійного самовизначення розкриті у Ю. Гільбуха, Н. Ковальської, Г. Костюк, І. Мачуської, В. Моляко, О. Моріна, Н. Ортікової, Є. Павлютенкова, Н. Побірченко, Б. Федоришина, М. Янцур та ін.

Проте, незважаючи на численні дослідження, проблема організації ефективної профорієнтаційної роботи соціального педагога в умовах дистанційного навчання залишається актуальною і потребує глибокого вивчення щодо пошуку оптимальних засобів та інструментів забезпечення формування професійного самовизначення старшокласників.

Вищезазначене дозволяє нам визначити актуальну тему кваліфікаційної роботи бакалавра у наступній редакції: «Профорієнтаційна робота соціального педагога закладу загальної середньої освіти зі старшокласниками в умовах дистанційного навчання».

Об’єкт дослідження – профорієнтаційна робота соціального педагога закладу загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – особливості організації та проведення профорієнтаційної роботи соціальним педагогом зі старшокласниками в умовах дистанційного навчання.

Мета дослідження – теоретичний аналіз профорієнтаційної роботи соціального педагога закладу загальної середньої освіти; розробка програми, спрямованої на формування готовності старшокласників до професійного самовизначення в умовах дистанційного навчання.

На основі мети були визначені такі **завдання**:

1. Розкрити сутність та зміст профорієнтаційної роботи у закладі загальної середньої освіти.
2. Визначити особливості профорієнтаційної роботи соціального педагога зі старшокласниками в умовах дистанційного навчання.

3. Дослідити рівень готовності старшокласників до професійного самовизначення.

4. Розробити програму, спрямовану на формування готовності старшокласників до професійного самовизначення в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз літератури з проблем профорієнтаційної роботи та готовності до професійного самовизначення старшокласників; систематизація та узагальнення основних понять дослідження; емпіричні: тестування (методика самооцінки кар'єрного розвитку учнівської молоді «СКРУМ» (О. Ігнатович); методика самооцінки готовності особистості до вибору напряму навчально-професійної діяльності (О. Ігнатович); опитувальник визначення провідного типу мотивації вибору професії (І. Щербакова, Г. Стадник); кількісний та якісний аналіз результатів.

Апробація дослідження. Основні положення дослідження доповідалися та обговорювалися на VI Міжнародній науково-практичній конференції «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу» (м. Запоріжжя 2025 р.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в одній публікації автора.

Пориваєва В. С. Роль соціального педагога в організації професійної орієнтації здобувачів освіти. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу* : збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 17-18 квітня 2025 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2025.

Структура кваліфікаційної роботи бакалавра. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (45 джерел, з них 3 – іноземною мовою), 3 рисунки, 5 таблиць та 2 додатка. Загальний обсяг роботи становить 93 сторінки, з яких основний текст – 57 сторінок.

ВИСНОВКИ

Результати нашого дослідження дозволили представити наступні висновки:

1. Вивчення термінологічної бази нашого дослідження, сутності та змісту його основних дефініцій дозволило трактувати профорієнтаційну роботу в закладах загальної середньої освіти як систему заходів, спрямованих на формування готовності старшокласників до свідомого професійного самовизначення відповідно до їхніх інтересів, здібностей, потреб ринку праці та соціально-економічної ситуації в суспільстві. Багатоаспектність головної дефініції визначає провідною характеристикою її структурно-змістових складових полікомпонентність, представлену, зокрема, професійною інформацією, професійною консультацією, професійним добором й відбором, професійною адаптацією та ін., які спрямовані на розширення знань старшокласників щодо видів професійної діяльності, особливостей набуття певних професій та формування здатності до їх самостійного вибору. Ефективними профорієнтаційними методами в умовах закладу загальної середньої освіти виступають діагностичні, інформаційно-довідкові та просвітницькі.

2. Провідним агентом забезпечення ефективної профорієнтаційної роботи зі старшокласниками у системі загальної середньої освіти виступає соціальний педагог, діяльність якого має бути спрямована на здійснення соціально-педагогічного супроводу формування їх готовності до професійного самовизначення. Основними напрямками профорієнтаційної роботи соціального педагога визначено професійну діагностику, професійне виховання, професійну освіту та професійне консультування, в тому числі, в умовах дистанційного навчання, що може бути забезпечено через використання інформаційних технологій, інтерактивних освітніх платформ, цифрових ресурсів та онлайн-інструментів. Інтеграція дистанційних технологій у діяльність соціального педагога дозволяє старшокласникам мати постійний доступ до

профорієнтаційних тестів, тематичних матеріалів (вебінарів, фільмів, презентацій), консультаційних сервісів, віртуальних екскурсій тощо. Така форма взаємодії сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, сприяє розвитку здатності аналізувати власні ресурси і професійні інтереси, формуванню реалістичного уявлення про можливі варіанти професійної реалізації у сучасному суспільстві.

3. З метою дослідження рівнів готовності старшокласників до професійного самовизначення було виокремлено відповідні критерії (мотиваційний, особистісний, практичний), показники (тип мотивації до вибору професії; здатність оцінювати власні вподобання, нахили та здібності, визначати професійну спрямованість; уявлення про майбутню професію, вміння прогнозувати кар'єрні перспективи й професійний план; готовність працювати) та рівні готовності (високий, середній, низький). Для дослідження був обраний наступний інструментарій: методика самооцінки кар'єрного розвитку учнівської молоді «СКРУМ» (О. Ігнатович); методика самооцінки готовності особистості до вибору напряму навчально-професійної діяльності (О. Ігнатович); опитувальник визначення провідного типу мотивації вибору професії (І. Щербакова, Г. Стадник).

У дослідженні взяли участь здобувачі освіти 10-А та 10-Б класів Наукового ліцею Хортицької національної академії у кількості 21 особа. За отриманими результатами у 28,5 % респондентів сформовано високий рівень готовності до професійного самовизначення: вони усвідомлено підходять до вибору майбутньої діяльності, проявляють активність у пошуку інформації про професії, заклади професійної та вищої освіти, розуміють свої сильні сторони та мають сформовану освітню траєкторію. Більшість старшокласників (63,3 %) продемонстрували середній рівень готовності до професійного самовизначення, що свідчить про те, що вони мають певне уявлення про свої інтереси та світ професій, проте їхня готовність до остаточного вибору ще не є повністю сформованою і потребує подальшого розвитку та підтримки. Особливого занепокоєння викликають 8,2 % опитаних, у яких досліджувана готовність

перебуває на низькому рівні, що зумовлює потребу у комплексній та цілеспрямованій профорієнтаційній підтримці. Отримані результати дослідження актуалізують необхідність розробки та впровадження в освітній процес закладу загальної середньої освіти профорієнтаційної програми, спрямованої на забезпечення соціально-педагогічного супроводу готовності старшокласників до професійного самовизначення із залученням сучасних інформаційних технологій та інтерактивних методів роботи.

4. З метою підвищення рівня готовності старшокласників до професійного самовизначення в умовах дистанційного навчання нами було розроблено програму «Профорієнтація – шлях у майбутнє», спрямовану на підвищення їх мотивації до професійного вибору, дослідження професійних інтересів, розширення знань щодо актуальних та перспективних професій, їхніх особливостей, вимог, умов праці та можливостей кар'єрного зростання, умов вступу та вимог до абітурієнтів, розвиток особистісно-професійних якостей й характеристик тощо. Програма складається з 20 занять, адаптованих до умов дистанційного формату навчання та ґрунтується на принципах системності, послідовності, індивідуального підходу та варіативності. Вона охоплює ключові аспекти профорієнтаційної роботи соціального педагога у закладі загальної середньої освіти (професійну діагностику, освіту, виховання, консультування), а її впровадження має здійснюватися відповідно до визначених етапів: організаційно-діагностичного, інформаційно-просвітницького та підсумкового. Розроблена програма може використовуватися соціальними педагогами закладів загальної середньої освіти у процесі профорієнтаційної роботи зі старшокласниками в умовах дистанційного навчання.

Отже, мета нашого дослідження досягнута, завдання виконані.